

ЗА СЧЕТОВОДНАТА ПОЛИТИКА В СТОПАНСКИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ И НЕЙНИТЕ СЪСТАВИТЕЛИ

Гергана Николова-Ралева
Бургаски свободен университет

ABOUT ACCOUNTING POLICY IN BUSINESS ENTERPRISE AND ITS DECISIONMAKERS

Gergana Nikolova-Raleva
Burgas Free University

Abstract: *In this paper an attempt is made to highlight the importance of the accounting policy as part of the overall management policy of a business enterprise. The basic requirements, presented in a normative way, for the accounting policy-makers are defined. We believe that the differentiation of individuals, making and applying the accounting policy adopted in an enterprise, will contribute primarily to: improve the quality of the received accounting information on the property and financial status of the enterprise, its expenditure and incomes, its cash flows, the changes in its capital and the established financial result; differentiate the responsibilities of individuals involved in making and applying the accounting policy of an enterprise.*

Keywords: *accounting policy, decision-maker, regulation, quality of accounting information.*

Съвременното ни национално стопанство се разглежда като част от глобалното, и се характеризира с непрекъснато протичащи процеси, целящи постигане на унифициране и стандартизиране в много предметни области. Хармонизирането в сферата на счетоводството е с цел то да бъде адекватно на потребностите на глобалното стопанство, в което е налице свободно движение на основните производствени фактори и свързаните с това процеси. Явен е стремежът за постигане на все по-пълна хармонизация на счетоводното отчитане и съставянето на финансовите отчети на предприятията в световен мащаб. Стандартизират се и одиторските практики посредством прилагането на международни одиторски стандарти. Всичко това, е част от протичащите процеси за постигане на хармонизиране на счетоводните правила и добри практики в световен мащаб.

Приложимото у нас счетоводно законодателство се явява значим фактор от средата, в която предприятието работи. Прокарва идеята, че не толкова нормативната база регулира стопанските процеси, колкото показателите за оценка на рисковете, които поемат стопанските предприятия, в резултат от осъществяваната дейност. Именно и предвид на това, значимостта на получаваната счетоводна информация при вземане на стопански решения от широк кръг ползватели, ни провокира да потърсим отговор на въпроса за лицата, ангажирани с подбора на правилата за осъществяване на счетоводството на ниво предприятие, т.е. за лицата съставители на счетоводната политика на стопанско предприятие.

Счетоводната политика в предприятието, се възприема като съвкупност от конкретно направен избор от общоприети правила, норми, бази, процедури и концепции, представени в определен порядък, с цел получаване на достоверна информация, съдържаща се и представена в елементите на финансовия отчет на предприятието с общо предназначение. Именно тази част от създаваната счетоводна информация, представена в широкото обществено пространство се използва предимно от външни потребители, поради което я определяме, че е с общо предназначение.

Изискването за изработване и прилагане на счетоводна политика в отделните стопански единици /предприятията/, се обяснява с предназначението на информацията, получена от счетоводството на предприятието в условия на пазарно стопанство. Ако съвременният финансов отчет на предприятието трябва да представя пълни и достоверни данни за имущественото и финансовото състояние, за приходите и разходите, за финансовия резултат, паричните потоци и собствения капитал на стопанските субекти, необходими за вземане на решения, то достъпността и разбираемостта на тези данни за широк кръг потребители могат да бъдат осигурени посредством съблюдаването на конкретно направен избор от общоприети правила.

Изборът на конкретни правила и подходи при разработването на счетоводна политика в предприятието, е непосредствено свързан с цялостната управленска стратегия, воля на управляващите го, през съответния отчетен период или в течение на няколко отчетни периоди.

Сама по себе си, счетоводната политика е един от механизмите, способите за реализация на управленската политика на предприятието. Посредством прилаганата счетоводна политика в предприятието, се постига ефективно управление на ресурсите в предприятието. Възприетата счетоводна политика от ръководството, е един от реалните подходи за реализиране на управленските цели в предприятието. И в тази връзка, ръководството на предприятието следва своевременно, текущо през периода да изгради и поддържа система за установяване на изпълнимостта на поставените цели, посредством прилаганата счетоводна политика.

В направената историческа справка за счетоводството, както и прегледа на съвременната счетоводна практика, са налице многочислени примери за това, как подборът на подходи за счетоводно отчитане, оказват непосредствено влияние върху финансовото състояние на предприятието. Съществуват редица реални примери, показващи колко значими могат да бъдат установените разходни величини и показателите, изчислени на тяхна база, в резултат от използването на различни способи за оценка в счетоводството¹. С помощта на интерпретацията на разходите в предприятието можем да оказваме непосредствено влияние върху размера на данъчно облагаемите разходи, а оттук и върху установения финансов резултат. Доколкото много видове разходи за дейността могат да се отчитат и представят счетоводно, по различен начин в рамките на приложимото счетоводно и данъчно законодателство, то при отразяването им във финансовия отчет е необходимо да изберем този подход, отговарящ на целите на конкретното предприятие, и непротиворечащ на установените правни норми.

¹ Тук визираме, алтернативите, предоставени от приложимите счетоводни стандарти в аспект на счетоводната оценка на отчетните обекти – първоначална и последваща.

Считаме, че чрез разработената и прилагана счетоводна политика в предприятието, в значителна степен, се дава сигурност, че информацията във финансовия му отчет, ще изпълнява установените в приложимото законодателство изисквания, относно това да бъде: необходима за вземане на решения от потребителите на счетоводна информация; надеждна; пълна във всички съществени аспекти; неутрална и безпристрастна; предпазлива; отразява икономическата същност на събитията и операциите. Това е така, доколкото счетоводната информация е получаване въз основа на прилагането на приети от предприятието принципи, правила, норми, процедури, регламентирани с Международните счетоводни стандарти и приложимото счетоводно законодателство.

Обобщено казано, счетоводната политика може да бъде разглеждана като един модел на целенасочено поведение на предприятието при счетоводното отразяване на неговата дейност през различните отчетни периоди, в съответствие с вътрешни и външни фактори, определящи параметрите на икономическата среда. Това означава, че Счетоводната политика **е постоянно променяща се** икономическа ситуация. В същото време, при нейната практическа реализация трябва да се спазват определени принципи и целенасочено поведение за формализация на фактите и явленията, щото тя да дава възможност за сравнителен анализ за отделни отчетни периоди². В тази връзка ще отбележим, че за да се получи достоверна счетоводна информация в елементите на годишния финансов отчет, определяща роля има и организацията, и методологията на осъществяваното текущо счетоводно отчитане в предприятието, и разбира се лицата, ангажирани със съставянето на счетоводната политика в конкретното предприятие.

Опитът ни да отграничим лицата – съставители на счетоводна политика в предприятието, и степента на нормативно регламентиране на “образа” на лицето/лицата имащи право да съставят счетоводна политика, и които са отговорни за нейното наличие и приложение в предприятието, ни насочва основно към: приложимото счетоводно законодателство и утвърдената професионална добра практика. *В текстовете на Закона за счетоводството и приложимите счетоводни стандарти няма изричен регламент, поставящ конкретни критерии спрямо лицето/лицата съставител/и, и прилагащи счетоводната политика в предприятието. Посоченото съвсем не означава, че няма законови текстове, уреждащи поставения въпрос, а по-скоро, че следва да потърсим правилата като част от цялостния регламент на счетоводно отчетната работа в предприятието.*

Ако се опитаме да ограничим до три условни групи лицата³, имащи отношение предимно към: създаване на условия за разработване на счетоводната политика в предприятието, нейното реално изготвяне и приложение, то бихме могли да посочим следните:

² Виж Меразчиев, В., Счетоводната политика на банките, Свищов, Академично изд. “Ценов”, Свищов, 2004, с. 9.

³ Разбира се лицата, които ползват данните от прилаганата счетоводна политика в предприятието са изключително много. В настоящото изложение не разглеждаме отделните потребители на счетоводна информация, нито одиторите и другите организации и институции, имащи по-скоро контролни функции спрямо нея. Ограничаваме се, изключително до съставителите и лицата, използващи я за създаване на счетоводна информация.

- Ръководителят /изпълнителен директор, управител или прокурист/ на предприятието, съобразно формата на сдружение по смисъла на действащия Търговски закон;
- Главният счетоводител, респ. Финансовият директор, в зависимост от възприетата организационно управленска структура в предприятието;
- Съставителят на финансови отчети в предприятието.

Всяко едно от горепосочените групи лица, считаме, че следва да е запознато с конкретната си роля, ангажираност и отговорност при работата със счетоводната политика на предприятието, с оглед повишаване на качеството⁴ на получаваната счетоводна информация.

От текстовете на приложимото счетоводно законодателство следва, че **ръководството** на предприятието е отговорно за разработването и прилагането на счетоводна политика в съответствие с целите на стопанската единица и в непротиворечие с приложимото законодателство. В подкрепа на твърдението ще посочим разпоредбите на т. 25.1. от НСФОМСП 1, че “Управляващият орган определя счетоводната политика на предприятието до началото на отчетния период в съответствие с ...”⁵ За целта следва да посочим и текстовете на действащия Търговски закон. В него е регламентирано още в чл. 1 кои лица са търговци и по-нататък какви видове търговци и търговски дружества могат да бъдат учредявани⁶. В чл. 135 на действащия Търговски закон са посочени видовете органи на управление на дружествата, а именно: общо събрание и управител/ – ли, както и техните права и задължения. Общото събрание се състои от съдружниците в предприятието, а управителят се избира от тях⁷. В обхвата на разпоредбите на Търговския закон, визираме чл. 137 и следващите, за правата и задълженията на управителя, който организира и ръководи дейността на дружеството, съобразно закона и решенията на Общото събрание. В обобщение бихме могли да посочим, че собствениците на предприятието и неговият управител, респ. управляващ орган имат разграничени права и задължения, и спрямо прилагането на счетоводната политика в предприятието. Собствениците са отговорни за избора на управляващ, респ. управляващи лица, а те от своя страна за определянето на счетоводната политика на предприятието, което им е поверено.

Нормативно регламентираното изискване в закона за счетоводството и приложимите счетоводни стандарти⁸, е предприятията да оповестяват приложимата счетоводна политика, в елементите на финансовия си отчет, което определено способства за постигане на прозрачност на получаваната счетоводна информация.

Предвид факта, че ръководството е отговорно за оповестяване на информацията в годишния финансов отчет, в съответен вид, срок и ред, считаме за нужно да подчертаем една съвременна тенденция в това отношение. Дейностите, които протичат в предприятието, не винаги са еднозначно измерими явления, т.е. спрямо едни

⁴ Качествените характеристики на счетоводната информация във финансовия отчет, които регламентира закона за счетоводството са: разбираемост, уместност, надеждност, сравнимост, към които бихме добавили и своевременност, и ефективност.

⁵ Виж НСФОМСП 1, т.25.1.

⁶ Виж Търговски закон, част втора.

⁷ Виж чл. 136 и 137 на Търговския закон.

⁸ Виж приложимия СС 1 Представяне на финансови отчети.

от тях се прилагат стойностни измерители, а спрямо други – качествени измерители. Това не позволява, всички те да бъдат представени в елементите на финансовия отчет на предприятието. Напоследък стават актуални и други форми на отчитане, характеризиращи качествените страни от дейността на предприятието. Примери в това отношение са мероприятията по: социалната ангажираност на предприятието, дейностите по постигане на устойчивото развитие и пр., които се представят отделно от финансовите отчети, предимно под формата на доклади. Дали ръководството на конкретното предприятие ще избере подобен подход, за да удовлетвори очертаните се потребности на широкия кръг ползватели на счетоводна информация, е управленско решение. Прилагането на подобни доклади е предназначено изключително за широката общественост и показва степента на ангажираност на предприятието към тези глобални процеси – на устойчиво развитие и провеждана социална и също екологично ориентирана политика.

На второ място в този порядък, поставяме лицата и отговорностите им за самото фактическо изготвяне на модела от документи, съставляващи счетоводната политика на предприятието. Такива лица са: **финансовият директор, респ. Главният счетоводител** в зависимост от установената организационно управленска структура в предприятието. За краткост нека възприемем единият от алтернативните варианти – Главният счетоводител в предприятието. От тук следва въпросът – има ли изисквания към лицата, заемащи тази длъжност. В счетоводната практика, съществуват основни изисквания по отношение на професионалната подготовка на лицето, изпълняващо длъжността Главен счетоводител, придобитата образователно-квалификационна степен, натрупания опит по специалността и още, както за всяко материално отговорно лице – да не е осъждано за престъпления от общ характер по реда на Наказателния кодекс. Въпрос, който за нас представлява интерес е: главният счетоводител сам ли създава комплекса от документи в счетоводната политика на предприятието, или използва определени консултантски услуги. Специалистите, към които главният счетоводител⁹ би могъл да се обърне, за оказване на съдействие при разработването на политиката са: одитори, юристи, технолози, маркетинголози, финансисти и пр.

В тази връзка, дали главният счетоводител ще предпочете да разработи счетоводната политика на предприятието сам или с помощта на екип от експерти, според нас зависи от няколко групи фактори. Така например считаме, че изборът му се определя от: неговата индивидуална професионална подготовка, натрупан практически опит, степен на познаване на особеностите на работата в конкретното предприятие, притежаваната способност за аналитичност, прогностичност, предприемчивост, морална ангажираност и отговорност към ръководството на предприятието, ниво на материална заинтересованост, умения за работа в екип и пр. Друга група фактори, която според нас би оказала влияние при направата на избора конкретни подходи за счетоводната политика в предприятието, респ. избор на екип за целта, са: форма на собственост; организационно правна форма по смисъла на действащия Търговски закон; има ли предприятието специфичен предмет на дейност, който се регламентира по реда на нормативи като: Закона за енергийно и водно регулиране, Закона за застраховането и пр.; какви са мащабите на дейността; какви са възможностите за използване на информационни системи в предприятието; дали предприя-

⁹ Виж Проф. д. ик. н. Иван Душанов, който в няколко свои труда поставя въпроса за главния счетоводител в предприятието.

тието е индивидуално, или е част от група, т.е. неговият финансов отчет се изготвя по реда на консолидацията; каква е волята на ръководството за бъдещото развитие на предприятието, като например ще се развива ли в нова предметна област, каква е неговата дивидентна политика; производствени особености; търговски особености; финансови особености; планират ли се сделки за сливане на предприятието; стратегия за финасово-икономическо развитие и задачи за дългосрочна икономическа перспектива; наличната материална база; система за информационна обезпеченост; наличие на методическа база; степен на осъзнаване на особеностите на организацията в сравнение с общия модел, ниво на икономическа самостоятелност, инициативност и предприемчивост на управление на персонала, квалификация на счетоводните кадри; нивото на институционално развитие в икономиката, политическата среда в държавата и глобалното пространство и т.н.

Ако предприятието е малко, по смисъла на Закона за счетоводството, и логично с малък обем на счетоводно отчетна работа, то е обяснимо и по-ефективно, главният счетоводител да разработи основно сам със своя екип счетоводната политика на предприятието, в което работи. Обратно, ако коментираме голямо стопанско предприятие, занимаващо се с много различни дейности, многочислен персонал и пр., то обяснимо е главният счетоводител да потърси съдействие по реда на консултантска услуга от съответна група експерти. Главният счетоводител е реалният съставител на счетоводната политика на предприятието, въпреки, че би могъл да използва професионални услуги на специалисти.

Бихме могли да акцентираме и върху още един въпрос в тази последователност – дали целият счетоводен персонал трябва да участва при разработването на счетоводната политика на предприятието.

Разработването на счетоводната политика на предприятието, и на тази основа формирането на съвкупността от елементи, безспорно е сложна задача. Ето защо, **определено не е необходимо целият счетоводен персонал, ангажиран с осъществяването на счетоводно отчетния процес в предприятието, да участва реално при разработването на счетоводната политика.** Като резултат от извършено проучване на теорията и практиката в това отношение, според нас приемлив е подходът, в зависимост от конкретните специфични условия, характерни особености, вида и мащаба на дейността на предприятието, счетоводната политика да се разработва, и нейните елементи да се определят от ръководителя на счетоводното звено /главния счетоводител, директор ФСО и пр./.

Съставителят на счетоводната политика, логично е подпомаган от специалисти, познаващи както организацията и методологията на счетоводно-отчетния процес на предприятието, така и приложимата нормативна уредба на счетоводството у нас, управленския процес, програмното и информационно осигуряване и др.

Бихме посочили, че не възприемаме като слабост изразяването на мнения, даването на препоръки и анализи от различни специалисти в областта. Това считаме, че при направата на нужната аргументирана и обоснована преценка би могло да има своето положително влияние върху процеса по разработване и прилагане на счетоводната политика в предприятията. Веднага обаче, бихме подчертали, че за посочените дейности следва да има надлежно установен ред, а отговорността по тяхното разглеждане да се носи от съставителя на счетоводна политика. Още нещо, според нас изхождайки и от позицията за разграничаване на отговорностите на съставителя на счетоводна политика в предприятието, **единствено съставителите, считаме, че би следвало да вземат решения по съставянето, изменението и приложението на счетоводната политика в предприятието.**

В условно третата група лица, ангажирани с работата по счетоводната политика в предприятието, следва да очертаем мястото и ролята на **съставителя на финансовия отчет** на предприятието по отношение на оперативното прилагане на предварително разработените и структурирани правила за текущо и периодично отчитане на конкретното предприятие. Съгласно текстовете на чл. 36 от Закона за счетоводството, «Съставителите на финансовите отчети отговарят за организацията на счетоводната дейност в предприятието.» Съставителят на финансов отчет е това лице, което текущо през отчетната година създава по надлежен ред счетоводна информация, съобразно възприетата в предприятието счетоводна политика, осигуряваща получаване на обобщена счетоводна информация в елементите на годишния финансов отчет, по реда на приложимото счетоводно законодателство. За съставителя на финансови отчети, както и за оперативните счетоводители в предприятието, бихме посочили, че те на практика прилагат предварително възприетата счетоводна политика в предприятието. При евентуално възникване на затруднения по приложимостта на счетоводната политика, оперативните счетоводители и съставителят на финансови отчети следва да информират за това лицето, което е отговорно за създаване и съответно извършване на изменения при обоснована необходимост в политиката по реда на счетоводен стандарт 8 Счетоводни политики, промени в счетоводните приблизителни оценки и грешки. Ако е нужно, финансовия директор в предприятието, дава необходимите указания по прилагането, респ. за извършване промяна в приложимата му счетоводна политика, по реда на приложимия СС 8 Счетоводни политики, промени в счетоводните приблизителни оценки и грешки.

Съставител на финансов отчет в предприятието, според действащия закон за счетоводството може да бъде физическо лице или специализирано счетоводно предприятие, отговарящо на изискванията на закона. Разпоредбите на чл. 35 гласят, че: «Съставител на финансов отчет може да бъде лице, което отговаря на следните посочени изисквания: на първо място – за придобита образователно квалификационна степен; на второ място – съответстващ спрямо получената образователно квалификационна степен, професионален стаж; и на трето място – лицето, да не е осъждано за престъпление от общ характер по реда на глава пета и по раздел на глава шеста от Особената част на Наказателния кодекс.»

Ще си позволим да подкрепим с факти, изразените до тук становища, с някои от получените резултати от проведено по-задълбочено авторово проучване¹⁰, които считаме, че са подходящи за илюстриране на разглежданата проблематика.

¹⁰ В анкетното проучване участват двадесет стопански предприятия, осъществяващи дейност на територията на Република България. В обхвата на изследваните предприятия попадат относително еднакъв брой малки, средни и големи предприятия по смисъла на закона за счетоводството с различен предмет на дейност. Анкетираните лица са представители на управляващите предприятия, в т.ч. управители, изпълнителни директори, главни счетоводители, ръководители на финансови отдели и др. В конкретното емпирично изследване е използвана извадка “по удобство”. Типът на изследването е формулативно, т.е. то има за същинско предназначение по-скоро да се ориентира в една все още малко позната предметна област и да се получи ориентиловъчна информация по основни променливи.

Методът за събиране на данните е пряка анкета.

Обработката и анализът на резултатите е направена с програмата SPSS.

Изследването е формулативно и не претендира за представителност на резултатите.

Известно ни е, а и потвърдено от получените емпирични данни, че счетоводната политика в предприятието е строго индивидуална, отчитаща особеностите на конкретното стопанско предприятие. Нека да подчертаем, че за да създадем индивидуалната, уникалната счетоводна политика на едно предприятие е нужно да сме добре професионално подготвени за целта, и да знаем всичко необходимо за осъществяваната дейност в конкретното стопанско предприятие, и неговата цялостна управленска политика.

На тази основа поставихме въпроса пред анкетирания за това: Кой реално е разработил счетоводната политика, прилагана в предприятието, където работите? Възможните отговори сведохме до: 1. съставителят на финансови отчети самостоятелно; 2. съставителят на финансови отчети със съдействието на специализирано предприятие; 3. съставителят на финансови отчети със съдействието на одитора; 4. външно специализирано предприятие; 5. ползвахме готови образци, изготвени от колеги; 6. консултантска фирма; 7. съставителят на финансовите отчети с преглед от одитора; 8. Други.

Целта на въпроса е: да изследваме кой е реалният съставител на счетоводната политика в участващите в анкетното проучване предприятия.

Графика № 1

Резултати от анализа:

Неразделна част от съвкупността от въпроси за разработването на счетоводната политика в стопанските предприятия, е свързано и с изучаването на нейните съставители, т.е. кои лица реално създават политиката. Получаването, макар и на ориентировъчен отговор на този и следващите въпроси, постигаме чрез отговорите, в анкетната карта. На въпросът, за това кой е реалният съставител на счетоводната политика в предприятието, от страна на анкетираните лица получаваме осем групи отговори. В тях са дадени повече от един от възможните отговори. 70 % от отговорилите, изразяват становището, че съставителят на финансовите отчети в предприятията, са и реалните съставители на счетоводната му политика. Логиката на това разпределение намираме във факта, че съставителят на финансовите отчети на всяко едно предприятие е реално лицето, което в най-пълна степен познава спецификата на дейността му и неговата характеристика, така че да е възможно/постижимо, да избере конкретни от препоръчителните и алтернативните подходи, за създаване на текущо и периодично счетоводно отчитане. Възможността да се подберат онези от алтернативните подходи, които в най-пълна степен да отговарят на изискванията за вярно и честно представяне на финансовото състояние на предприятието е изкуство, проявено от съставителите на политиката. От получените данни в анкетното проучване се вижда, че делът на лицата, съставители на финансови отчети, в ролята на разработващи счетоводната политика в предприятието, е най-висок. Считаме, че получените данни свидетелстват за това, че Главните счетоводители, респ. Финансовите директори в предприятията и лицата, съставители на финансови отчети са едни и същи. Може би, тук е мястото на още един продължаващ въпрос – нужно ли е изричното законово регламентиране на изискванията към лицата, съставители на счетоводна политика в предприятията. Към настоящия момент няма такъв конкретен текст. В Закона за счетоводството съществуват обаче критерии, отнасящи се за съставители на финансови отчети. Разбираемо е, че 35 % от анкетираните, отговарят, че реалният съставител на счетоводната политика за тях е съставителят на финансови отчети с професионалната помощ от страна на одитора на предприятието. Полученият резултат обясняваме с познанията на одиторите, на които разчитат съставителите на финансовите отчети. Много често в практиката сме свидетели, как при вземане на важни за дейността на предприятието решения, ръководителите и счетоводителите им търсят специализирано одиторско мнение. Считаме този факт за абсолютно оправдан, предвид квалификацията и ангажираността на одиторите към дейността на предприятията. В 10 % от анкетните карти намираме отговорът, че реалните съставители на счетоводната политика в предприятието, са съставителят на финансови отчети със съдействието на специализирано предприятие. Ако изходим от факта, че не всички от анкетираните предприятия имат одитори, на които могат да се доверят при вземане на подобни решения, най-вероятно отговорът за съвместна работа при изработването на счетоводната политика обяснява полученият резултат. От обработените данни, 15 % заявяват, че са използвали готови образци, изготвени от колеги. Считаме, че това са предприятия, които по-скоро приемат формално, а не реално, съставянето и прилагането на счетоводната политика, защото тя е достатъчно специфична за всяко едно предприятие, за да се приема 1:1 от друго стопанско предприятие. Това съвсем не е удачен вариант, ако различните предприятия не са от един стопански сектор/сегмент. Останалите четири групи отговори са с по равни 5 % от всички получените.

Първата от тях посочват, че реално счетоводната политика е разработена изцяло от външно специализирано предприятие. За нас това е оправдано, ако в конкретното предприятие, работещите счетоводители нямат нужните компетенции за самостоятелна работа по съставянето на счетоводната политика. Подкрепяме този вариант на работа от гледна точка на това, че е осъзната важността, ролята и влиянието на счетоводната политика в управлението на предприятието, и е предпочетено отговорността за това да се прехвърли, върху професионално по-добре подготвени специалисти. Следващите 5 % от обобщените отговори са заложили на счетоводна политика, разработена от предприятието майка. Обяснението произтича, от факта, че в извадката от анкетираните участват и дружества от група, и се подчертава, че те не прилагат самостоятелна счетоводна политика, а тази на предприятието-майка. Интересно би било да обвържем тук получените данни с още един въпрос, където търсим мнението на анкетираните дали е задължително предприятията в група да прилагат еднаква счетоводна политика¹⁸. Третата група от 5 % посочват за реален съставител на счетоводната политика на предприятието, финансовия си мениджър. Последните пет процента са за отговор «не зная». В заключение, бихме могли да посочим за реален съставител на счетоводна политика в стопанските предприятия, съставителят на финансови отчети със съдействието на специалисти в т.ч. основно на одитори и специализирани предприятия. Може би, предвид важността и значимостта за целите на предприятието, подбрани подходи в счетоводната политика, от нейния съставител, е удачно да се върнем на въпроса, дали съставителите на финансови отчети е необходимо да преминават през специализирано обучение по въпросите на счетоводната политика. Изхождаме от отговорността, която съставителите поемат при нейното разработване и прилагане. Дали, основно към студентите по специалност «Счетоводство» трябва конкретно да бъде насочено нашето внимание.

Следващ въпрос е: В екипът, разработил счетоводната политика на предприятието са участвали ..., при следните възможни отговори: 1. само от специалисти в областта на счетоводството и контрола; 2. счетоводители и специалисти от следните професионални направления: финансиста, маркетингози, юристи, технолози, експерти в специфични области и 3. не зная.

Целта на въпроса е: да се изследва структурата на екипа, който участва при разработването на счетоводната политика в стопанските предприятия у нас.

¹⁸ На този въпрос, анкетираните в по-голямата си степен, подкрепят прилагането на една и съща счетоводна политика в групата.

Графика № 2

Резултати от анализа:

В известен смисъл въпросът доизяснява предходния по отношение на структурата на специалистите, ангажирани при изработването на счетоводната политика в проучените предприятия. Обяснимо и тук възможните отговори са повече от един, тъй като екипността при съставянето на счетоводната политика позволява да участват специалисти от повече от едно професионално направление. Ясно е, че преобладаващият дял на специалисти е от областта на счетоводството и контрола, а именно 70 % от екипа. Следващата група с дял от 20 % е на финансисти. 10 % от екипа по съставянето на счетоводната политика са юристи. С по 5 % са групите на технолози, експерти, маркетолози и отговор «не зная». Получените резултати са основание да се признае съществената роля на счетоводителите от различни йерархични нива. Интересното тук е, че финансистите също имат своето място при разработване на правилата за текущо и периодично счетоводно отчитане. Получените резултати обвързваме с цялостната финансова политика, провеждана от стопанското предприятие. Подчертаваме, че счетоводната политика не може да бъде прилагана сама за себе си, т.е. тя е част от цялостната управелнска политика на стопанското предприятие. Оценяваме като разумно присъствието на юристи в екипа, изхождайки от спецификата на работата по изработване и прилагане на счетовод-

ната политика като вътрешен за предприятието документ. Добре знаем, че неправилното разбиране, и отгук прилагане на правните норми в Република България, води със себе си юридически последствия, с които е добре да сме запознати още на етапа на разработване на политиката. Подкрепяме по-широката основа на екипност при разработването и прилагането на счетоводната политика в предприятието. Това се потвърждава и от участието на технолозите, експертите и маркетингозите в предприятията. Те от своя страна биха били полезни за по-вярното и честно разграничаване и представяне на производствените и технологичните разходи, съответно на отделянето на разходите за реклама. Експертите биха били полезни в качеството си на специалисти, с чиято помощ по-вярно да класифицираме и оценяваме отчетните обекти. Безспорно се налага изводът, че една добре подбрана група от експерти, формирана на етапа на разработването на счетоводната политика на предприятието, само би допринесла за обезпечаване на по-вярно и честно текущо и периодично счетоводно отчитане на дейността на стопанските предприятия. Нека направим и уточнението, че посочените специалисти от различни професионални направления очакваме да подпомагат съставянето на счетоводната политика изключително с цел по-вярно и честно счетоводно отчитане в предприятието, а не като налагане на техните възгледи в посока на деформиране на счетоводната политика.

Информацията, получена в следствие от прилаганата счетоводна политика в предприятието се ползва от голяма група вътрешни и външни потребители на информация, които въз основа на нея вземат стопански решения, влияещи както върху конкретното предприятие, така и върху националната икономика. Затова темата за счетоводната политика считаме, че заслужава нужното внимание и от гледна точка на лицата, ангажирани с нейното изготвяне и приложение в предприятието. Съвременното разбиране за счетоводната политика е широко и многоаспектно, като: съществуващи правни норми, факторна обусловеност, съставни елементи, съставители, приложение, оповестяване и контрол. За целите на настоящото изложение се ограничихме до необходимото разграничаване на лицата, ангажирани с нейното разработване, прилагане и съблюдаване.

В заключение бихме могли да посочим, че разглеждането на мястото и ролята на всяка от описаните страни в процеса по създаване, приложение и съблюдаване на счетоводната политика не следва да бъде изолирано, тъй като това са различни страни по работата в един общ процес, касаещ създаването, прилагането счетоводната политика в предприятието, и на тази база получаването на качествена счетоводна информация. В тази връзка в голяма част от проучената нормативна регулментация прави впечатление, че се използват думите: предприятието избира, ръководството трябва и т.н. Това означава, че много пъти поведението на предприятието е негов индивидуален избор в съответствие с възможностите на приложимото законодателство. А това, какъв е конкретният избран модел, се определя от ръководството на предприятието, в зависимост от: управленската воля и степента на институционално развитие на регулацията, както и осъществяван контрол от страна на собствениците му. Лицата, изпълняващи възприетите правила, норми и процедури, оформени в приложима счетоводна политика в предприятието са по-скоро отговорни за съблюдаването им, а не толкова за подбора им, поради което не са специално разгледани в изложението.

В обобщение от горепосоченото, отговорността за правилното прилагане на счетоводната политика се носи от ръководството на съответното търговско дружество – изпълнителен директор/ управител/ прокурист и от главен счетоводител. Финансовият директор на групата контролира спазването на счетоводната политика, дава разяснения по отделни въпроси и инициира нейното периодично актуализиране. Оперативните счетоводители са лицата, които ежедневно прилагат възприетите в счетоводната политика на предприятието подходи за текущо и периодично счетоводно отчитане.

Ясното разграничаване на отговорностите на всяка една от условно обособените групи лица, спомага за повишаване на качеството по прилагането на счетоводната политика в предприятието. Според нас, конкретното посочване на лицата, ангажирани със създаването на счетоводната политика в предприятието, и на техните отговорности, внася още малко яснота по тази интересна, за нас проблематика.

Литература:

1. Бонев, Ж., Счетоводна политика на стопанските организации, Сп. Счетоводство, бр. 11/2002.
2. Дурин, Ст., Желязков, Д., Златков, И., Справочник по счетоводство, Форком, 1995.
3. Меразчиев, В., Счетоводната политика на банките, Свищов, Академично изд. "Ценов", Свищов, 2004.
4. Закон за счетоводството, ДВ бр. 98 от 16.11.2001 г., посл. изм. и доп. ДВ бр. 99 от 16.12. 2011 г.
5. МСФО Ръководство, коментари, практическо приложение, изд. Кабри, София, 2009.
6. НСФОМСП, НСФОМСП, приети с ПМС № 46 от 21 март 2005 г., обн. ДВ. бр.30 от 7.04.2005 г. в сила от 01.01.2005 г.
7. Търговски закон, обн. ДВ бр. 48 от 18.06.1991 год., посл. изм. ДВ бр. 34 от 29.04.2011 год.